

Heimans en Thijsse Prijs 2010

Heimans en Thijsse

Stichting

Ten geleide

Maarten Smies

Commissie Activiteiten en Prijzen, Heimans en Thijsse Stichting

Voor het eerst in het bestaan van de Heimans en Thijsse Prijs, heeft het bestuur van de Heimans en Thijsse Stichting besloten om de prijs toe te kennen aan een laureaat buiten Nederland. De winnaar is de heer Willy Vanlook te Koersel-Beringen in Belgisch Limburg.

Willy Vanlook is sinds de jaren zeventig van de vorige eeuw de drijvende kracht achter de veiligstelling van de Vallei van de Zwarte Beek, een van de weinige ongerepte beekdalen in Vlaanderen. Hij onderkende de grote natuurwaarden van het gebied in een tijd, waarin het natuurbehoud in Vlaanderen nog weinig maatschappelijke waardering genoot.

Willy Vanlook heeft lange tijd gewerkt aan de verwerving van percelen grond in de vallei van de Zwarte Beek en aan de organisatie en coördinatie van het natuurbeheer. Vanaf de jaren 1990 heeft hij zich ook sterk ingezet voor een lange-termijn visie voor de ontwikkeling en het beheer van het beekdal gebied. Vanaf het prille begin heeft hij het wetenschappelijk onderzoek in het beekdal bevorderd en heeft hij de resultaten daarvan gebruikt voor het natuurbeheer van de Zwarte Beek.

De Vallei van de Zwarte Beek ligt verspreid over meerdere gemeenten. De vallei maakt deel uit van het grote beekdallandschap van de Zwarte Beek. Die strekt zich uit van Hechtel-Eksel tot Diest. Als een 32 kilometer lang groen parelsnoer vlijen ecologisch waardevolle biotopen zich langs de oevers van de Zwarte Beek. Heideterreinen, vijvers, bossen, vennen, gras- en weilanden brengen heel wat leven in deze natuurbrouwerij.

Natuurpunt, de Vlaamse zusterorganisatie van Natuurmonumenten, heeft ongeveer 1500 ha in het gebied in beheer. Het Agentschap voor Natuur en Bos, de Vlaamse tegenhanger van Staatsbosbeheer, is nauw betrokken bij het natuurbeheer in de Vallei van de Zwarte Beek. Midden in het gebied is ook een prachtig bezoekerscentrum: De Watersnip (www.dewatersnip.be). Dat is een prima toegangspoort voor een bezoek aan de Vallei van de Zwarte Beek.

Programma

Uitreiking Heimans en Thijsse Prijs 2010 op 25 september 2010

Plaats: bezoekerscentrum De Watersnip, Koersel-Beringen

- 13:30 Welkom en inleiding op het programma door Maarten Smies, Heimans en Thijsse Stichting
- 13:40 Laudatie voor de heer Willy Vanlook door Dr. Ella de Hullu, directeur Stichting Bargerveen
- 14:00 Toespraak door Lieven De Schamphelaere, voorzitter van de Raad van Bestuur van Natuurpunt Beheer vzw
- 14:10 Toespraak door Jos Rutten, Agentschap Natuur en Bos
- 14:20 Uitreiking van de Heimans en Thijsse Prijs door Frank Smeets, gedeputeerde voor Milieu, Natuur en Water, en Onderwijs van de Provincie Limburg
- 14:40 Vertrek van vier excursies naar verschillende plaatsen langs De Zwarte Beek
- 16:30 Terugkeer in De Watersnip
- 16:40 Receptie
- 18:15 Afsluiting

Laudatie voor de heer Willy Vanlook door Dr. Ella de Hullu, directeur Stichting Bargerveen

Het is mij een groot genoegen en grote eer dat ik aan u, Willy Vanlook, de laudatio mag uitspreken ter ere van de toekenning van de Heimans en Thijsse prijs 2010. Ik zal de aanwezigen vertellen waarom aan Willy deze is toegekend.

Hij is sinds de jaren zeventig van de vorige eeuw de drijvende kracht achter de veiligstelling van de Vallei van de Zwarte Beek, het gaafst bewaarde beekdal in Vlaanderen. Hij onderkende de grote waarde van het gebied in een tijd dat aan natuur maatschappelijk nog weinig betekenis werd toegekend. Hij herkende in die 35 jaar steeds het goede moment om de juiste personen en instanties de informatie aan te reiken waarmee de keuze voor behoud als de enig juiste werd ervaren. Het gaat om inzicht in de complexiteit, maar ook in de haalbaarheid, van zowel doelen voor natuur als voor cultuur en economie van de streek. Daarmee heeft hij een voorbeeld gecreëerd dat tot navolging kan inspireren.

Het proces begon in de jaren zeventig met educatieve en bewustmakende wandelingen en inventarisatie van de natuur. De bundeling van krachten ontstond in 1975 door de plannen voor intensieve ingrepen in de Oude en de Zwarte beek en in de omgeving een camping aan te leggen. Die bedreiging van het beekdal is afgewend en het gebied is nu blijvend beschermd. Het is waard om de werkwijze door te geven die hiertoe heeft geleid. Hoe werd gehandeld in een complexe situatie die moeilijk is te overzien. Een sleutel is de oorzaken van de bedreiging en van de potentiële gevolgen zowel ecologisch als sociaal-economisch te doorgronden. Daarvoor is inzicht nodig in de sturende factoren van het ecologische systeem en in de mate waarin die worden bedreigd. Ook is inzicht nodig in het maatschappelijke systeem dat de plannen ontwikkelt en de krachten die sturen in de richting van het bedreigende plan. Bovendien is inzicht nodig in de ruimtelijke schaal van de systemen waarin de plannen ontstaan en zich de oorzaak en gevolg relaties voor zullen doen. Een gebiedsgerichte aanpak dus.

De Zwarte Beek biedt ons het leerzame voorbeeld. Er werd een vereniging opgericht van de plaatselijke bewoners die opkwam voor het behoud van de waarden van het beekdal. Dit initiatief werd gekoppeld aan de protesten vanuit de Natuurbeschermingsactie Limburg. Samen werd een brievenactie en een handtekeningen actie opgezet. Met de lokale en gewestelijke overheden werd overleg gezocht en met de pers contacten gelegd. Met de universiteiten begon de samenwerking voor de inventarisatie van natuur en landschap. De in deze actie toegepaste manier van contact zoeken en samenwerken is kenmerkend gebleven en deze aanpak verdient navolging.

Het reservaat de Zwarte Beek is 30 km lang en ongeveer 1500 ha groot. Door het dal stroomt een structuurrijke beek, waarlangs een smal beekbegeleidend bos dat stroomafwaarts overgaat van voedselarm eikenberkenbos naar voedsel- en soortenrijk beukeneikenbos. Daarlangs liggen hooilanden, natte schraallanden, ruigten, struwelen en broekbossen. Hier en daar liggen

vennetjes, vijvertjes, rietkragen, bloemrijke graasweiden en kruidenrijke akkers. De hoger gelegen gronden maken de reeks compleet met landduinen, droge en natte heide, vennen en naald- en loofbossen. Terecht is dit reservaat nu geplaatst op de lijst van Europese Natura 2000 gebieden.

Om zo ver te komen moest aan zes voorwaarden worden voldaan.

- voldoende draagvlak in de regio
- voldoende kennis over de biologische rijkdom en het ecologisch functioneren van het gebied
- voldoende geld
- verankering in wet- en regelgeving
- een visie op de ontwikkeling van het gebied
- een drijvende kracht gericht op de realisering van de visie.

Draagvlak

De vrijwilligersclub Koersel Beringen, met Willy als een van de sturende krachten, had twee doelstellingen: het beheren van het terrein en het ontwikkelen van draagvlak vooral bij de bevolking.

Hiervoor werden excursies georganiseerd, een educatieprogramma voor de jeugd opgezet en lezingen gehouden. In 1979 werd het eerste stukje reservaat aangekocht, nog geen hectare groot. Jaarlijks werden kleinere en grotere stukken van het beekdal aangekocht, en er werd vooral veel gepraat. Om de honderden eigenaren stuk voor stuk over te halen tot verkoop van hun bezit kostte veel tijd en energie. Geld is daarvoor natuurlijk belangrijk. Maar ook is acceptatie nodig van de effecten op de commerciële of persoonlijke belangen van mensen en van hun verwachtingen over de toekomst van het gebied. Ook sympathie van de autoriteiten op gemeentelijk en gewestelijk niveau is noodzakelijk, want die zijn verbonden met de lokale en regionale politiek en belangen. De Zwartebeekgroep heeft dat vroegtijdig ingezien, de contacten op verschillende niveaus gelegd, daar de juiste argumenten aangedragen en zo de medewerking verkregen.

Tijdens het beheer ontstond het inzicht dat de nog intacte bovenlopen van de beek op het aangrenzend militair domein een wezenlijke schakel vormen in het beekdalsysteem als geheel. Al eind jaren zeventig werd hierover met de militairen het contact gelegd dat in 1988 resulteerde in een overeenkomst over het beheer van de bovenlopen. Dit gebied is nu onlosmakelijk deel geworden van het reservaat.

Tot de vaardigheden om draagvlak te verwerven hoort ook het goed reageren op tegenslagen. De beek werd in de jaren tachtig onverwacht en ongepland uitgediept. Verdroging van de graslanden en de hoogveenbulten was het gevolg. Overleving van zeldzame en karakteristieke soorten kwam in gevaar. Het is na veel praten toch weer gelukt het waterregime van de beek passend te krijgen bij de graslanden en hoogveengebieden. Na veel energie en volharding heeft een groot deel van de waarden zich kunnen herstellen. Sleutels in het proces zijn ondubbelzinnige argumenten die berusten op heldere kennis van het gebied en volhardend maar ook tactvol worden gebracht.

Kennis

In een vroeg stadium bestond al het inzicht dat heldere kennis noodzakelijk was van de sleutelprocessen waarop het functioneren van het beekdalecosysteem berust. Universiteiten uit België en Nederland zijn vanaf 1975 in het onderzoek betrokken. Iedereen die wat kon toevoegen aan de kennis over het gebied was welkom. Immers ook wetenschappelijke vorming verloopt via betrokken en geëngageerde mensen.

Door ook de wetenschappers te engageren kon er een gedegen kennis ontwikkeld worden die in

het debat zowel lokaal, regionaal en internationaal als juist werd bevonden. Daardoor werd al snel duidelijk dat de Zwarte Beek een van de grote en goed bewaarde laagland beekdalsystemen van West Europa is. De Zwarte Beek werd daardoor herkend als referentiegebied voor professionals. Die komen sindsdien het gebied bezoeken om er van te leren.

Geld

Aankoop en beheer van een beekdalsysteem kost geld en ook voorlichting en educatie. Voor de financiering wist de werkgroep van lokaal tot regionaal organisaties en individuen te overtuigen om een bijdrage te leveren.

Wet en regelgeving

De toekenning van de status van Natura 2000 gebied laat het resultaat zien van een intensieve samenwerking met de gewestelijke en regionale overheden. Zij moeten overtuigd zijn van de juistheid van de gepresenteerde kennis. Ook de overheden moeten het reservaat omarmen op grond van het besef dat het verankerd is in de streek. Dit werd bereikt omdat aan de juistheid van de argumenten en de integriteit van de initiatiefnemers niet werd getwijfeld. Een zeldzaam resultaat van geduldig en zorgvuldig communiceren.

Visie en drijvende kracht

De waarde van het gebied werd herkend en vertaald in het gevoel dat het moest worden beschermd en ruimte bieden aan dieren, planten en mensen. Dit werd bereikt door samenwerken en verbinden, door mensen en organisaties, lokaal regionaal en internationaal, te betrekken bij de Zwarte Beek. Al die groepen zijn nodig. Ze waren er vanaf het begin en zijn er ook nu na 35 jaar nog bij betrokken, dank zij een gemeenschappelijke visie en doel en een bindende en drijvende kracht. De kracht die hier de motor 35 jaar lang liet lopen, heet Willy Vanlook. Via een geheel eigen, integere en zachtaardige manier van werken, wist Willy mensen en organisaties te binden vanuit de kennis van wat mensen beweegt en wat noodzakelijk is om een groot gebied veilig te stellen. Ook in een veranderende wereld met andere vragen en accenten evolueerde hij mee

Het inzicht en de kunde van hem, om mensen en het menselijke gevoel te koppelen aan het ingewikkelde proces om natuur veilig te stellen en de kwaliteiten van een gebied tot bloei te laten komen wil de Heimans en Thijssse Stichting eren met het toekennen van de prijs.

Toespraak voor Willy Vanlook door Lieven De Schamphelaere, voorzitter van de Raad van Bestuur van Natuurpunt Beheer vzw

Beste Willy, Geachte gedeputeerde Smeets, professor de Hullu, mijnheer Smies, vrienden en genodigden.

Willy, nog geen jaar geleden stonden we hier ook naar aanleiding van jouw pensionering. Jouw rijke loopbaan in het natuurbehoud werd toen in de verf gezet. Maar deze internationale erkenning voor jouw werk en die van het team rond jou is toch nog van een andere orde. Voor de eerste keer wordt de prestigieuze Heimans en Thijse prijs, de bronzen spreekwoord toegekend aan een niet-Nederlander. Eli Heimans en Jac Thijssse, het zijn klokken van namen. Ze zijn de grondleggers van de Nederlandse natuurbeweging. Samen publiceerden ze een reeks natuurboeken, richtten ze het tijdschrift De Levende Natuur op en schreven ze de Geïllustreerde Flora van Nederland, de langwerpige rode, soms groene, handleiding voor 'het bepalen van de naam van de in Nederland in het wild groeiende en verbouwde gewassen en van een groot aantal sierplanten', waarmee generaties studenten planten leerden determineren. Thijssse redde het Naardermeer, Nederlands eerste natuurmonument en stond aan de basis van Natuurmonumenten, de zustervereniging van Natuurpunt. Tot op dit moment wordt Thijssse in Nederland bij het brede publiek breed herinnerd als schrijver van de Verkadealbums. Dat hun beider invloed zich tot over de grenzen en zeker naar Vlaanderen uitstrekte mag duidelijk zijn.

Heimans en Thijssse: ze hadden beiden een passie voor natuur en ze wilden ze die passie overbrengen naar het brede publiek, ze pionierden in natuurbehoud en ze stichtten daar rond een breed netwerk van verenigingen, publicaties en een tijdschrift waarmee ze uiteindelijk een culturele stroming hebben gebouwd die honderd jaar later nog steeds en waarschijnlijk steeds krachtiger doorwerkt. Willy, ik denk dat jij mooi in die traditie past.

Zoals Heimans en Thijssse begon ook jouw engagement in de Vallei van de Zwarte beek

zo'n 40 jaar geleden natuureducatief: in de jaren 70 leidde je als natuurgids talloze mensen rond in het gebied en liet je hen kennis maken met unieke natuurwaarden ervan.

Toen sijpelde het nieuws door dat verschillende bedreigingen zich aandienen voor het tot dan toe grotendeels intacte beekdal van de zwarte beek: de gemeente Beringen was van plan enkele beken recht te trekken. Er zou een vakantiedorp komen en er zou ook een expressweg worden aangelegd door het gebied. Je kon daarbij gewoon niet toekijken.

Gaan we ter vergelijking even terug naar het jaar 1904, een honderd jaar geleden, toen de Burgemeester en de Wethouders van Amsterdam het Naardermeer wilden inrichten als gemeentelijk stortbelt van Amsterdam. Naar aanleiding van weer een nieuw rapport over de noodzaak van die inrichting wilden nogal wat medestanders van Thijssse het verzet opgeven. Niet zo Thijssse: op 3 december 1904 schreef hij een bijdrage in het Handelsblad: 'Ik moet bekennen dat het een mooi rapport is. Het is zo afdoend dat vele mijner vrienden bij de pakken zijn gaan

zitten en de zaak verloren geven. Nu geef ik het niet op, voordat de eerste kar met potscherven in 't water plompt. Indien ge mij bewijzen van instemming zendt – voorlopig immaterieel – dan zal ik beproeven een fonds bijeen te brengen om in het gunstigste geval het Naardermeer aan te kopen, of zoo het anders uitvalt, dan toch in de toekomst de schoonste plaatsen van ons land te behouden voor de wetenschap en de poëzie'

Zo ongeveer is het ook met de Zwarte beek gegaan. Uit verontwaardiging over de plannen, Willy, richtte je de milieugroep Bero op en zocht je contact met Belgische Natuur en Vogelreservaten, waarvan de Vlaamse tak Natuurreservaten later fuseerde met De Wielewaal tot Natuurpunt.

Je hebt in dit naar Vlaamse normen en op dat moment zeker enorme project, zoals Thijsse als een echte natuurondernemer gehandeld, vanuit een grote eigen overtuiging, maar steeds samenwerking zoekend: de gemeente, de provincie, Belgische Natuur en vogelreservaten, het Agentschap Natuur en Bos en het Ministerie van Defensie. De samenwerking in een breed netwerk was essentieel en het resultaat van die vereende krachten leidde tot, zoals het in de nieuwe brochure over het gebied staat, tot een droom van natuurgebied, met zijn 1500 ha (inclusief 600 ha van het militair domein van Leopoldsberg) het grootste beheerde natuurgebied van Natuurpunt.

Ook zoals Heimans en Thijse heb je tenslotte in Limburg ook voor ruime navolging, zullen we zeggen (een stroming Vanlook), gezorgd.

- Nogal wat van de jongeren die hier staan zijn in jouw voetsporen getreden.
- Limburg is in Vlaanderen intussen veruit de meest groene provincie geworden en Limburg gebruikt in haar streekmarketing haar natuurpatrimonium ook zeer nadrukkelijk, met het Nationaal Park Hoge Kempen als één van de vaandeldragers.
- Je hebt ook mee Natuurpunt in Vlaanderen vorm gegeven met haar model van vrijwilligers met professionele ondersteuning kansen geven om resultaatgericht te werken voor natuur in hun regio. En zo telt Natuurpunt nu zo'n 90,000 leden in Vlaanderen en beheert de vereniging zo'n 18,600 ha natuurgebied.

Een enorme prestatie dus. Je was in een reactie de eerste om op te merken dat deze prijs het werk is van velen en natuurlijk straalt deze prijs ook af op het hele vrijwillige en professionele beheersteam van Natuurpunt rond de Zwarte Beek, op de collegas van het Agentschap Natuur en Bos, de provincie en op het Ministerie van Defensie, die ik bij deze ook allemaal wil feliciteren.

Je liet ook opmerken dat het werk niet af is. Dat is natuurlijk zo. Voor de Zwarte beek zijn er nog de dreigingen van inspoeling uit de landbouw en uitdagingen om recreatie in goede banen te leiden. Daarnaast vergt het beheren van zulke grotere natuurgebieden als de Zwarte beek nieuwe benaderingen voor natuurbeheer van Natuurpunt.

Bovendien zijn er op Vlaams niveau de uitdagingen om biodiversiteit te verankeren in de nieuwe duurzame economie die we moeten ontwikkelen. Die nieuwe groene economie kan niet alleen een economie van zonnepanelen, windmolens en steriel zuiver water zijn maar moet ook biodiversiteit duurzaam in haar economisch model integreren.

Waarom? Omdat de waarde van natuur en biodiversiteit zo groot is. Er is vooreerst de ethische waarde: we moeten die diversiteit van dieren planten doorgeven aan de generaties die na ons komen. Daarnaast is er ook de sociale waarde van natuur: steeds meer onderzoek leert dat

mensen natuur werkelijk nodig hebben om zich goed te voelen en dat hebben we met Natuurpunt goed verwoord met de leuze 'natuur voor iedereen' maar natuur heeft ook een economische functie. Overal in de wereld zijn wetenschappers druk in de weer om de waarde van zogenaamde ecosystemendiensten, diensten die natuurlijke systemen leveren, te becijferen. Die ecosystemendiensten zijn onder meer diensten als bodemvorming, klimaatregeling, water- en lucht zuivering, voedselproductie, leverings van grondstoffen zoals hout en wat men noemt recreatieve en spirituele diensten. Op die laatste zou ik hier kort willen ingaan. We evolueren steeds meer van een bezits- naar een beleveniseconomie. Aangezien natuur een kader is voor authentieke belevenissen kan je dus zeggen dat natuur een onderdeel is voor de economische infrastructuur van een streek. Dat is iets dat Limburg zeer goed begrepen heeft.

Daarbij zal op verschillende werkvloeren moeten worden gewerkt en bij Natuurpunt zien we er een viertal

- Vooreerst zijn er de natuurgebieden waar we het Natura 2000 netwerk van robuuste met mekaar verbonden natuurgebieden moeten realiseren. Daarbij zijn er ook kansen voor grote natuur in Vlaanderen, in de Kempen maar zeker ook in de riviervalleien als we meer ruimte voor water moeten voorzien. Twee grote grensoverschijdende projecten zijn reeds aan de gang: de ontwikkeling van ruige riviernatuur langs de Maas en de Schelde. Nederland heeft intussen broedende zeearenden en ook hier kan meer dan we veelal denken: luttelele jaren nadat ze Ardennen herkoloniseerden broeden er in de Ardennen 60 paren zwarte ooievaars.
- Daarnaast is er het landbouwgebied, zo'n 50 van het Vlaamse grondgebied. We mogen in dat landbouwgebied het behoud van streekidentiteit en de biodiversiteit niet opgeven in een poging het buitengebied exclusief in te richten voor het zo goedkoop mogelijk produceren van niet gedifferentieerde landbouwproducten voor de wereldmarkt. De reden is dat we daardoor economisch kansen missen voor gedifferentieerde producten en diensten die het buitengebied kan leveren zoals streekproducten en allerlei vormen van recreatie. De sleutel ligt daarbij in de herziening van het Europees landbouwbeleid waar we samen met de NGO's onder Birdlife koepel pleiten voor een vergoeding van de landbouw, niet op basis van de historische grootte van het landbouwbedrijf maar op basis van de publieke diensten die de landbouw levert.
- In het verstedelijkte Vlaanderen hebben we gebruiksnatuur nodig voor velerlei doeleinden en dicht bij de mensen: stadbossen en veel groen en blauw in de stad.
- Tenslotte kunnen we ook niet buiten de internationale dimensie. Een voorbeeld: treffend is de achteruitgang van eertijds gewone soorten als koekoek, wielewaal, nachtegaal, grauwe vliegenvanger. Dat heeft waarschijnlijk ook te maken met de achteruitgang van de landschappen in Afrika. Behoud van biodiversiteit kan dan ook niet zonder duurzame internationale ontwikkeling en vice versa. Daarbij zijn goed georganiseerde financiële transfers naar landen met belangrijke intacte ecosystemen zoals regenwouden waarschijnlijk de beste optie. Schema's zoals REDD's waarbij westerse landen betalen voor het vastleggen van CO2 in natuurgebieden in de ontwikkelende wereld zullen ook in Nagoyo in oktober aan de orde zijn.

Heimans en Thijsse zouden, mochten ze hier aanwezig zijn vreemd opkijken van de termen die we tegenwoordig zoal bij natuurbehoud en natuurbeheer gebruiken: biodiversiteit, ecosystemendiensten, de inzet van grote grazers, ruige natuur, het gemeenschappelijk landbouwbeleid, groen en blauw in de stad, duurzame ontwikkeling, REDD schema's. Maar de passie die zij en wij voor natuur koesteren verbinden ons doorheen de tijd.

Laat ik nog één keer Jac. Thijsse aan het woord in zijn inleiding bij de eerste druk van het boek het Vogeljaar geschreven in Bloemendaal op Oudejaar van het jaar 1903:

‘Ik heb dit boek geschreven om u in de gelegenheid te stellen in den loop van het jaar de voornaamste Nederlandse vogels te leeren kennen en te onderscheiden en al naar gelang den graad van uw sympathie en belangstelling hun heerlijk bestaan mee te leven... . Nu zit ik dit te schrijven in Bloemendaal, tussen de Liede en de Noordzee, een plekje welbekend bij de vogelen, en als ik ’s nachts de wulpen of de wilde ganzen hoor, en overdag de vinken en de meezen zie trekken, dan kan mijn logge mensenlichaam wel niet mee, maar mijn herinneringen en mijn plannen vliegen voort van den Dollard naar de Schelde en in een enkel oogenblik zie ik weiden en akkers, heiden en bosschen, boerderijen, schuilend in hun geboomte, scheepjes op de zee en de gevels en daken en torenspitsen van zoo menig mooie stad en aardig dorp. Maar nu ben ik al aan ’t doorslaan en het boek is nog niet eens begonnen’

Dit ademt zowel Guido Gezelle, Frederik Van Eeden als Godfried Bomans uit. Mooier kan de spirituele waarde van een groep voorbij trekkende vinken niet worden verwoord. Zoals Thijsse heb ik het gevoel dat ik ook enigszins dreig door te slaan, vandaar dat ik besluit,

Willy, bedankt en een gemeend proficiat voor het ganse team.

Toespraak door Jos Rutten, Agentschap Natuur en Bos

Helaas is de tekst van de toespraak door Jos Rutten niet beschikbaar gesteld.

Toespraak en uitreiking van de Heimans en Thijsse Prijs door Frank Smeets, gedeputeerde voor Milieu, Natuur en Water en Onderwijs van de Provincie Limburg

Dames en Heren, Zeer geachte heer en mevrouw Vanlook,

Het is voor mij een groot genoegen om vandaag bij deze bijzondere gelegenheid ook het woord te voeren.

Mevrouw De Hullu heeft in haar laudatie de verdiensten van Willy Vanlook voor de veiligstelling en het beheer van de Vallei van de Zwarte Beek al uitvoerig belicht. En ik wil dat niet dunnetjes overdoen. Het is duidelijk hoeveel het werk van Willy van Look heeft omvat. Dat zult u, dames en heren, direct tijdens de excursies ook met eigen ogen gaan zien.

Ik zou graag kort stil willen staan bij het feit dat Willy Vanlook van het begin af aan zovelen bij zijn werk betrokken heeft. Dat geldt niet alleen voor ons Vlamingen, maar ook voor mensen en organisaties uit het buitenland, waaronder Nederland. Dat betekent dat de prijs, die Willy vandaag in ontvangst neemt, niet alleen een waardering is van het werk dat hij heeft gedaan, maar ook een waardering is van de inspanningen die al die anderen zich hebben getroost.

Het heeft in ieder geval betekend dat een groepje Nederlanders en Vlamingen gezamenlijk de voordracht van Willy Vanlook aan de Heimans en Thijs Stichting heeft gedaan. Graag wil ik hen bedanken dat zij het initiatief tot de voordracht hebben genomen.

De voordracht maakt duidelijk dat Willy Vanlook zeer zeker de drijvende kracht is geweest achter het behoud van de Zwarte Beek.

Ik stel het ook op prijs dat het bestuur van de Heimans en Thijsse Stichting heeft besloten om deze keer de prijs niet toe te kennen aan een Nederlander of een Nederlandse organisatie, maar aan iemand in Vlaanderen. En het is voor het eerst in de geschiedenis van de Prijs, dat deze naar iemand buiten Nederland gaat. Wel heb ik begrepen dat het niet de bedoeling is om er een internationale prijs van te maken. De jury heeft gemeend dat de voordracht van iemand uit Vlaanderen, vanwege de band van historie en taal, zeer wel gehonoreerd kon worden.

De traditie van de Heimans en Thijsse Prijs is dat het een “oeuvre prijs” is: een waardering voor werk dat over vele jaren is ondernomen. De prestaties van de prijswinnaar passen zeker in die traditie. Al wil dat zeker niet zeggen dat de inbreng van Willy Vanlook nu beëindigd is : in tegendeel als vrijwilliger van Natuurpunt zet hij zich nog steeds in voor ‘zijn’ Zwarte Beek.

Eli Heimans en Jac. P. Thijsse stonden in Nederland aan het einde van 19e eeuw aan de wieg van een maatschappelijk-culturele stroming van een herwaardering van de waarden van de natuur voor de samenleving. Hun initiatief leidde onder meer tot de oprichting van de Vereniging tot Behoud van Natuurmonumenten in 1905. Natuurmonumenten is nog steeds een grote speler in het Nederlandse natuurbehoud met 800 000 leden en ruim 100 000 hectare aan natuurgebieden in bezit of beheer. Onze Vlaamse zustervereniging ‘Natuurpunt’ heeft zich steeds aan dit voorbeeld gespiegeld.

Maar misschien wel meer opmerkelijk is de samenwerking van Heimans en Thijssse geweest op het terrein van de natuureducatie. Over talloze aspecten van de natuur publiceerden zij samen en afzonderlijk een opmerkelijk aantal boeken en andere publicaties, gericht op verschillende doelgroepen. Door middel van die publicaties hebben zij velen geïnspireerd tot natuurbeleving, natuurstudie en natuurbehoud.

En Willy Vanlook is een van degenen, die letterlijk door het werk van Heimans en Thijssse begeistert is. Zijn belangstelling voor de natuur en het natuurbehoud ontstond in de jaren 70 van de vorige eeuw. En in die tijd bezocht hij regelmatig het filiaal van boekhandel De Slegte in Maastricht op zoek naar publicaties van Heimans en Thijssse.

We zouden kunnen zeggen dat met de toekenning van de prijs de cirkel rond is gekomen. Ik wens hem daarmee van harte geluk.

Maar voordat ik daadwerkelijk de Prijs aan Willy Vanlook zal gaan uitreiken, wil ik graag ook mijn bijzondere waardering uitspreken voor de steun van zijn echtgenote Annie.

Daarvoor wil ik haar graag dit boekje overhandigen.

En dan nu de Prijs zelf.

Deze bestaat uit een bronzen beeldje van een spreekw, het Ex Libris van Thijssse. De Nieuwkoopse kunstenaar Tonneke Iwema heeft dit beeldje gemaakt. Ook behoort bij de prijs een oorkonde, gekalligrafeerd door Mieke Knapen uit Arnhem.

De laudatie op de oorkonde luidt:

Heimans en Thijssse Prijs, door het bestuur van de Heimans en Thijssse Stichting toegekend aan Willy Vanlook te Koersel-Beringen, voor zijn inzet gedurende vele jaren voor de bescherming en het beheer van de Vallei van de Zwarte Beek

Proficiat !

Foto:
Marcel Vanwaerebeke

Excursies

Na de uitreiking van de Heimans en Thijssse Prijs betrokken we in vier groepen om onder begeleiding van een medewerker van Natuurpunt de Vallei van de Zwarte Beek te bezoeken.

Bij het beheer wordt groot materieel ingezet

Een hazelworm kruiste ons pad.

Foto's: Herbert Kuyvenhoven

De Heimans en Thijssse Prijs

Het Bestuur van de Heimans en Thijssse Stichting kent de Prijs toe aan een persoon, groep of organisatie die activiteiten ontwikkelt of heeft ontwikkeld, die gericht zijn op het wekken van belangstelling voor de natuur, de natuurstudie, het natuurbehoud of de natuureducatie bij uiteenlopende doelgroepen. Hierbij kan sprake zijn van verschillende maatschappelijke invalshoeken (sociaal, economisch, kunstzinnig, cultureel, spiritueel, wetenschappelijk).

Natuurbeleving is voor zulke activiteiten van educatie, studie en bescherming zowel inspiratie als motief.

De activiteiten hebben een of meer van de volgende kenmerken:

- Zij hebben een duidelijke uitstraling
- Zij zijn grensverleggend of baanbrekend
- Zij richten zich op nieuwe doelgroepen/publieken
- Zij hebben een lange geldigheidswaarde en zijn duurzaam
- Zij zijn overdraagbaar

De Heimans en Thijssse Prijs werd voor het eerst uitgereikt in 1955, dus lang vóór de Heimans en Thijssse Stichting werd opgericht. Zoals uit het staatje onderaan deze bladzijde blijkt, is de prijsuitreiking enigszins onregelmatig verlopen. Er wordt nu gestreefd naar een prijsuitreiking om het andere jaar. Zoals ook blijkt uit berichten over vroegere prijswinnaars, o.a. in de Nieuwsbrief van de Stichting, wordt de Heimans en Thijssse Prijs als een hoge onderscheiding beschouwd.

Bij het langslopen van de namen van de laureaten kan men verscheidene categorieën onderscheiden. Allereerst degenen die, in het directe voetspoor van Heimans en Thijssse, veel hebben betekend voor de verdere popularisatie van de natuurstudie en het natuurbehoud, zoals Ko Zweres, Rinke Tolman, Bert Garthoff, Kees Hana en Jan P. Strijbosch. Bij deze categorie sluiten zich mensen aan als programmamaker Bert Garthoff, schrijver Koos van Zomeren en illustrator Rein Westra.

Een tweede categorie wordt gevormd door veldbiologen, veelal actieve KNNV leden en oud-NJNers, die vooral bekend zijn geworden door hun natuurhistorische studies, zoals Jan Tanis, Koos Landwehr en Douwe van der Ploeg. Sommigen van hen, bijvoorbeeld Kees Swennen, Eddy Weeda en Henk Hillegers waren of werden bioloog.

Een derde categorie omvat mensen die in de praktijk van het natuurbeheer werkten en werken, maar een bijzondere uitstraling hadden in de verspreiding van de natuurbeschermingsgedachte, zoals Kees Sipkes, Hein Schimmel, Piet Zonderwijk, Harry de Vroome, Fons Eysink, Henk Heemsbergen, Stichting Oase (Marianne van Lier en Willy Leufgen), Jan Wartena, Ton Engelman en de prijswinnaar van 2010, de eerste laureaat buiten Nederland, Willy Vanlook. Een vierde en laatste categorie bestaat uit mensen die zich bovendien verdienstelijk hebben gemaakt binnen de Heimans en Thijssse Stichting. Die categorie heeft maar twee vertegenwoordigers, Marga Coesèl en Jaap Zwier, hetgeen te begrijpen valt: de Stichting is immers nog jong en latere bestuursleden aarzelen om vroegere bestuursleden met de heimans en Thijssse Prijs te eren, ook al zou dat volkomen terecht zijn.

Wat alle prijswinnaars, genoemde en niet genoemde, gemeen hebben is hun liefde en eerbied voor de natuur en hun wil én vermogen om hun 'houding tegenover de natuur' (naar de titel van een klassiek boekje van S. Hofstra) over te dragen op anderen, in het voetspoor van Heimans en Thijssse. Zo zijn zij, in het voetspoor van een andere grote Nederlander, Johan Huizinga, erflaters van onze beschaving.

Overzicht van personen en organisaties die de Heimans en Thijssse Prijs hebben ontvangen

- 1955 Mossenwerkgroep van de Koninklijke Nederlandse Natuurhistorische Vereniging
- 1957 Museum Natuer en Gea, G. Bosch, B.J. Lempke, C. Swennen, B.J.R. Walrecht, J.J. (Ko) Zweeres
- 1960 P.W. Brander, J.C. Tanis, R. Tolman
- 1962 J.M. Duiven, N.H. Lijsen, J. Veenman, A.J. Wiggelaar
- 1964 W.H. Gravestein, M.J.C. Kolvoort
- 1965 P. Bakker
- 1966 G.W.J. (Bert) Garthoff, K. Hana
- 1969 E.J. Kortenoever, T. Lebret, J. Philippona
- 1972 J. (Koos) Landwehr, E.E. van der Voo
- 1977 C. Sipkes, J.P. Strijbosch
- 1979 G. Haanstra, H.W.J. Schimmel
- 1983 G. Houtman
- 1985 P.A. (Piet) Bakker, D.P.E. van der Ploeg, P. Zonderwijk
- 1988 Vereniging Das en Boom, J. Hermans
- 1990 W. Eelman, M. Jacobse
- 1992 D. van der Laan, H.W. de Vroome
- 1995 P.J. (Koos) van Zomeren, E.J. Weeda
- 1997 H. Hillegers
- 1998 Voerman museum, R. Westra
- 1999 Agrarische natuurbeheervereniging D'n Hâneker
- 2002 M. Coesèl, J. Zwier
- 2004 A.T.W. (Fons) Eysink, H. Heemsbergen
- 2006 Stichting Oase: P.W. (Willy) Leufgen en M.J.Th. (Marianne) van Lier
- 2008 Jan Wartena, Ton Engelman
- 2010 Willy Vanlook

Heimans en Thijssse

Stichting

Postbus 20123, 1000 HC Amsterdam

www.heimansenthijsssestichting.nl